

PŘÍSAKY PRO ZVÝŠENÍ OKTANOVÉHO ČÍSLA URČENÉ PRO APLIKACI UŽIVATELEM

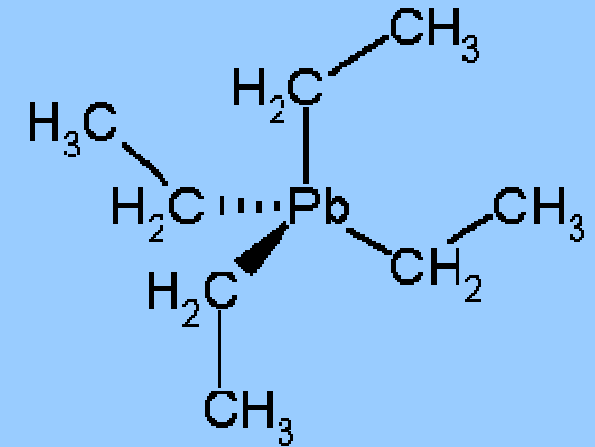
VYSOKÁ ŠKOLA
CHEMICKO-TECHNOLOGICKÁ
V PRAZE

Pavel ŠIMÁČEK, Dan VRTIŠKA

Antidetonátory - přísady pro zvýšení OČ

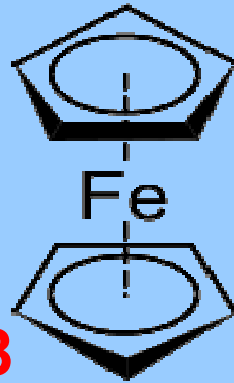
- **Tetraethylolovo** (TEO, TEL): $(C_2H_5)_4Pb$
- Nejpopulárnější antidetonátor (od roku 1923)
- Po 1. světové válce → letecké benzíny
- Autobenzíny: 1935 → 1970 - růst obsah na 0,5 - 0,6 (až 0,8) g Pb/l
- Efektivita: **0,2 - 0,4 Pb/l** → zvýšení oktanového čísla o **2 - 6**
- Olovo je **toxické** + katalytický **jed**, snižování obsahu **Pb** + výroba **bezolovnatých benzínů** (USA 1974 → Evropa → ČR 2001: **Pb**)
- Pb v benzínu → **úšady** v motoru (svíčky, ventily, ...) → **vynašeče** ($C_2H_4Cl_2$, $C_2H_4Br_2$) → poslední Pb benzíny s obsahem do 0,15 g Pb/l bez vynašečů

Antidetonátory - přísady pro zvýšení OČ

- **Ferrocen** „bis cyklopentadienyl železo“ $(C_5H_5)_2Fe$
- Nedosáhl rozšíření jako **tetraethylolovo**
- Efektivita: **15 - 50 mg Fe/l** → zvýšení oktanového čísla o **1 - 3**
- Byly zjištěn negativní dopad na motor:
  - **abrazivní působení** oxidů železa (válce, pístní kroužky, ...)
  - **zkrácení životnosti** svíček
  - **zanášení** lambda sondy a katalyzátoru

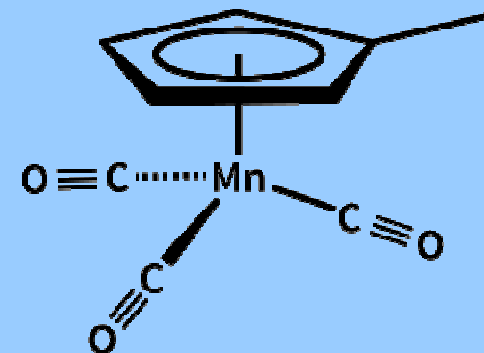

Antidetonátory - přísady pro zvýšení OČ

➤ „**methylcyclopentadienyl manganese tricarbonyl**“

MMT (MCMT): $(\text{CH}_3\text{C}_5\text{H}_4)\text{Mn}(\text{CO})_3$

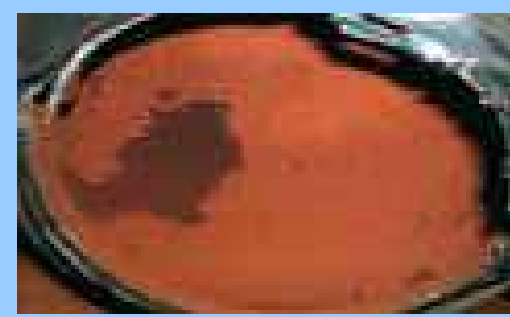
➤ Používal se samostatně nebo s tetraethylolovem

➤ Efektivita: **10 - 80 mg Mn/l** → zvýšení oktanového čísla o **1 - 4**

➤ Tvorba **úsad** ve formě **oxidů Mn**:

- zanášení **katalyzátoru a lambda sondy** → snížení účinnosti/životnosti → vyšší **emise**, vyšší **spotřeba**
- zanášení **svíček** → nesprávná funkce → vyšší emise, vyšší **spotřeba** → snížení životnosti katalyzátoru

Svíčky a katalyzátor po ujetí 50 000 mil s palivem bez/s MMT:

Antidetonátory - přísady pro zvýšení OČ

- Trend ústupu od použití organokovových antidetonátorů:
  - rafinérie příliš nepoužívají
  - výrobci automobilů **nedoporučují/zakazují**
- Náhrada → použití kyslíkatých látek („přísad“):
alkoholy a étery
- Ve speciálních případech použití bezpopelných přísad:
aromatické aminy (methylanilín, dimethylanilín)
- ....

Analyzované přísady

1

2

3

4

5

Analyzované přísady

suspenze

suspenze

1

2

3

4

5

Analyzované přísady

1

úsada

2

3

4

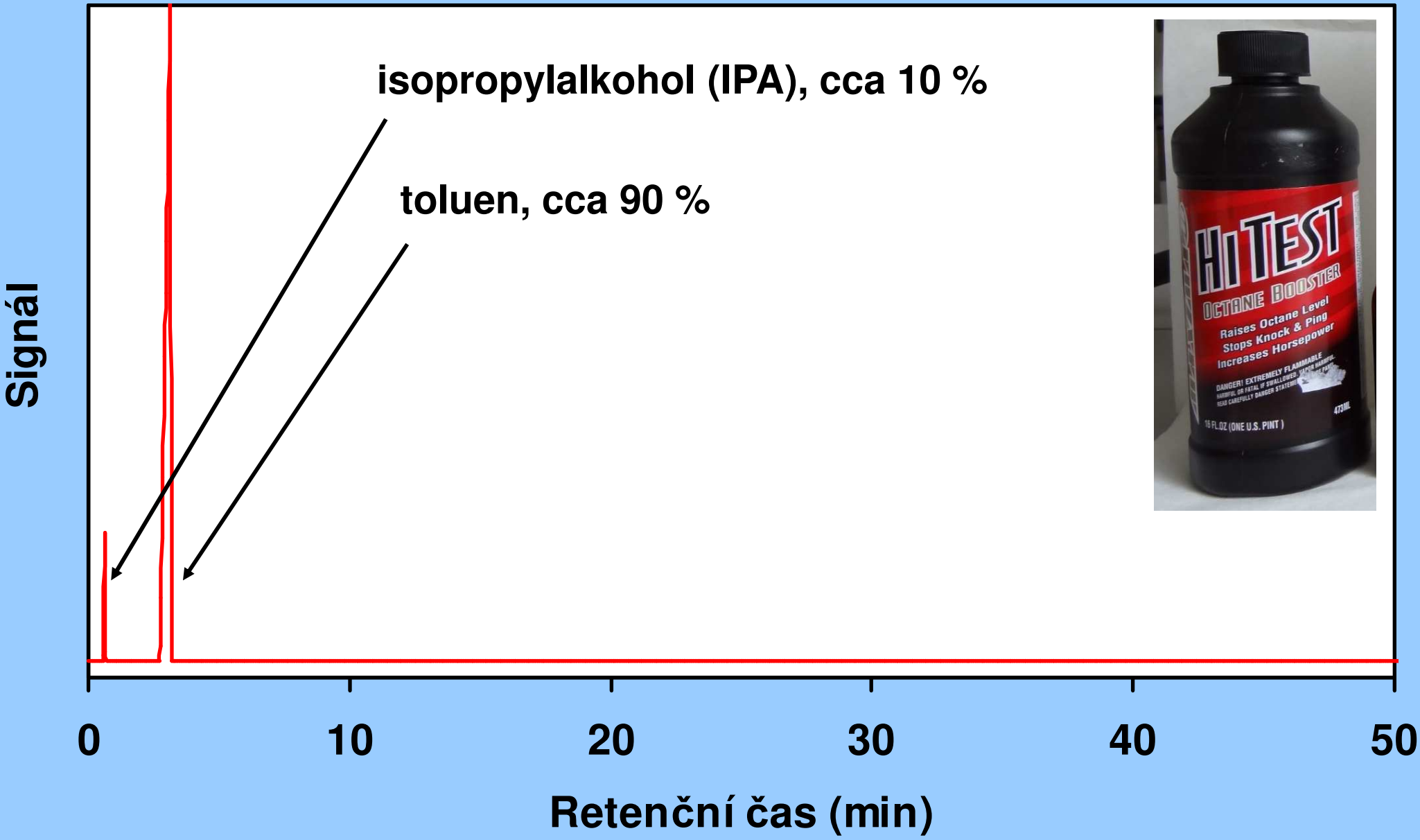
úsada

5

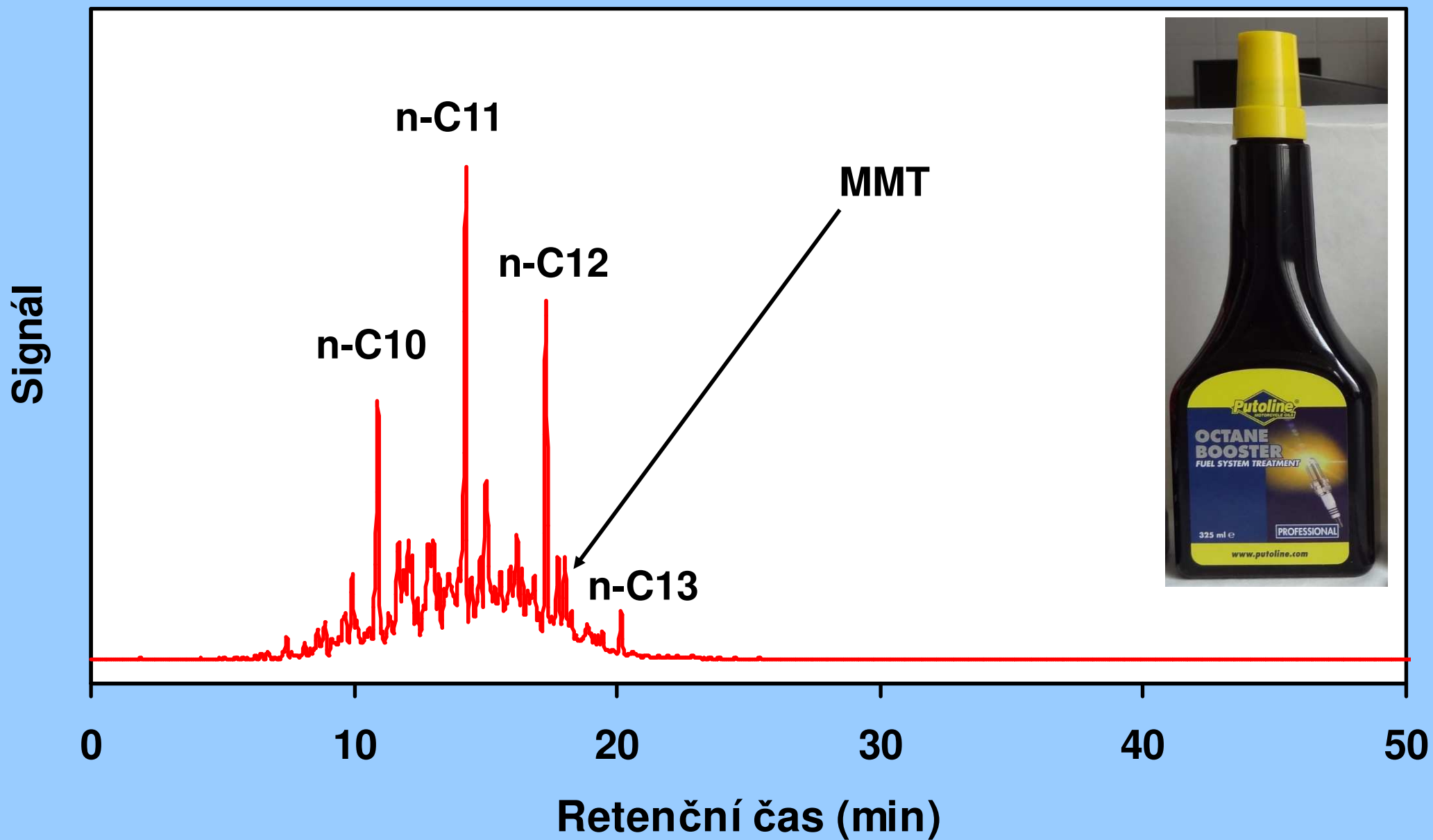

Chromatogram vzorku č. 1

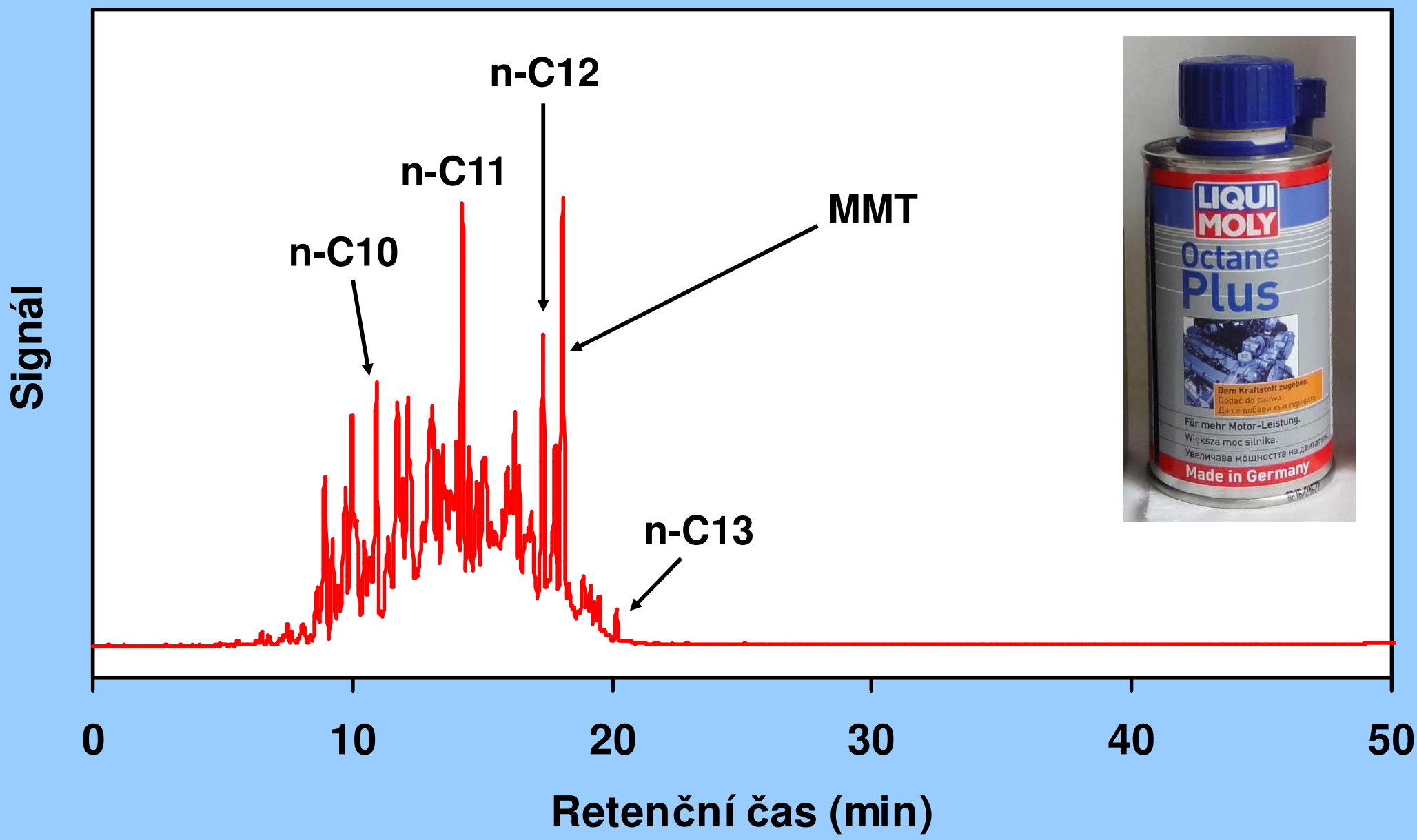

Chromatogram vzorku č. 2

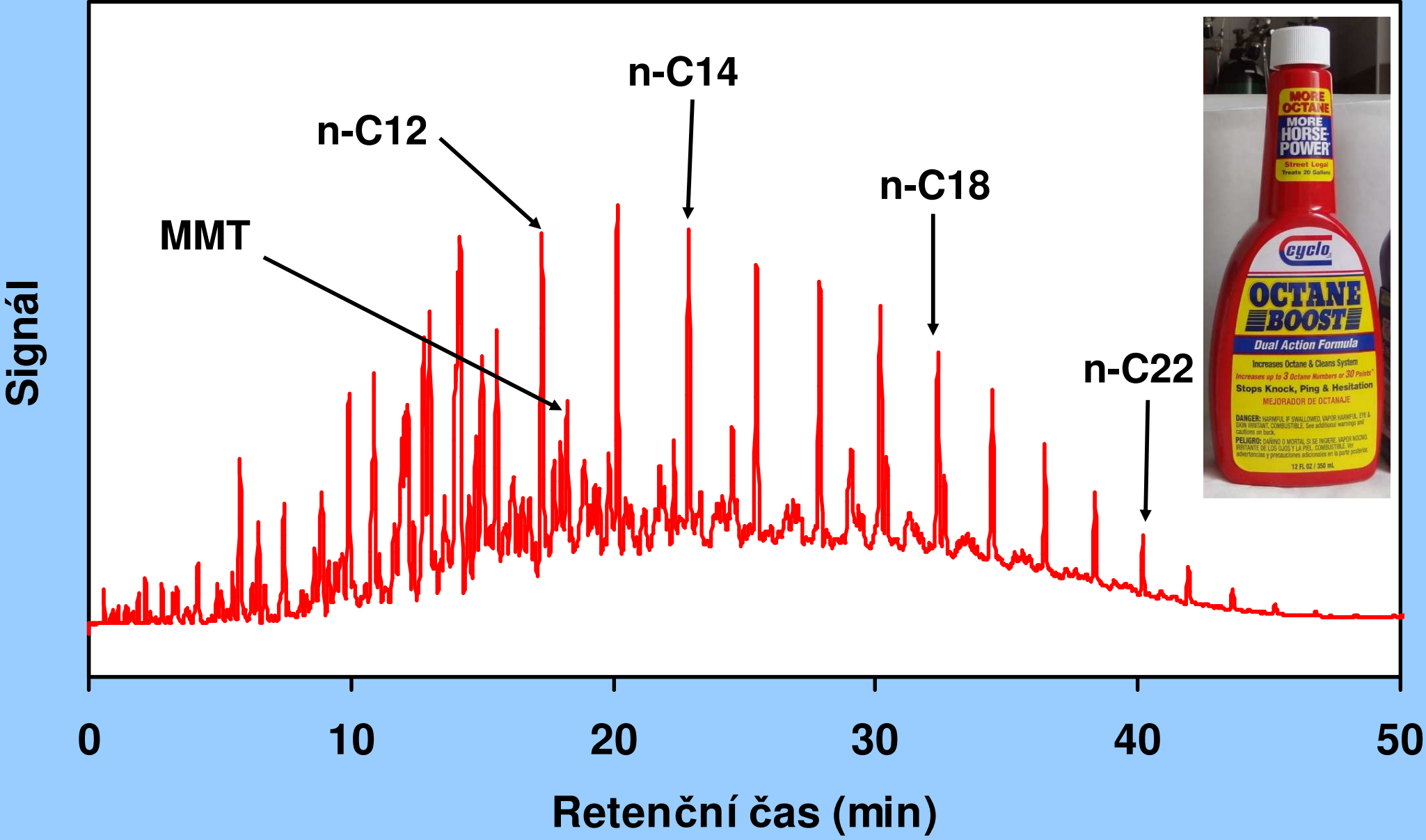

Chromatogram vzorku č. 3

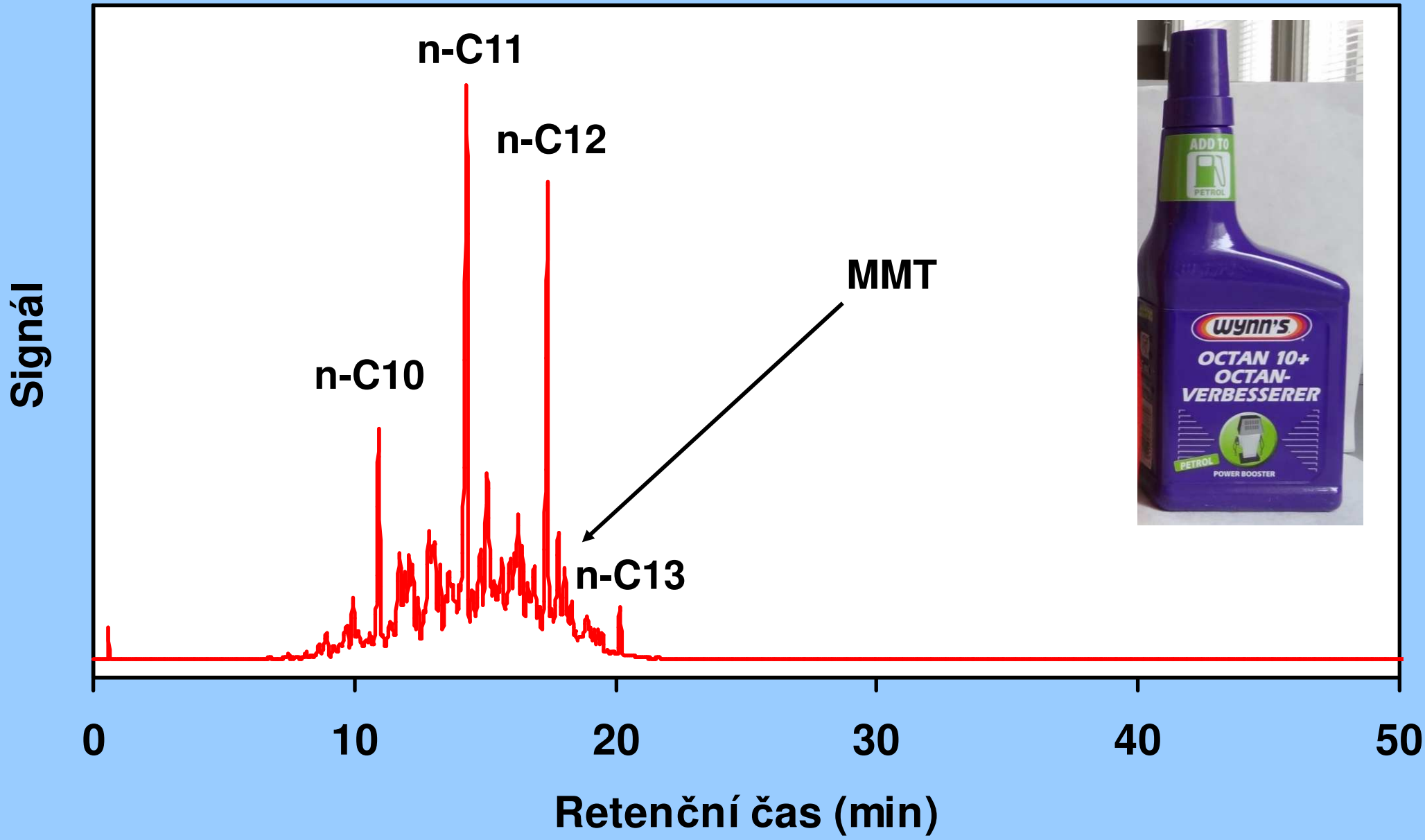
Chromatogram vzorku č. 4

Chromatogram vzorku č. 5

Vlastnosti analyzovaných přísad

Parametr	1	2	3	4	5
Hustota ($\text{kg}\cdot\text{m}^{-3}$)	861,7	815,0	832,8	850,1	807,4
Nosná kapalina	IPA toluen	petrolej	petrolej	MN	petrolej
Aktivní látka		MMT	MMT	MMT	MMT
Obsah Mn (% hm.)	-	0,78	2,39	0,20	0,53
Obsah MMT (% hm.)	-	3,10	9,48	0,78	2,11
Obsah S ($\text{mg}\cdot\text{kg}^{-1}$)	< 1	17	< 1	2	< 1
Obsah N ($\text{mg}\cdot\text{kg}^{-1}$)	6	1	19	74	1

Pozn.: Přítomnost manganu ve formě MMT byla u vzorků 2-4 potvrzena infračervenou spektrometrií, u vybraných vzorků i GC-MS

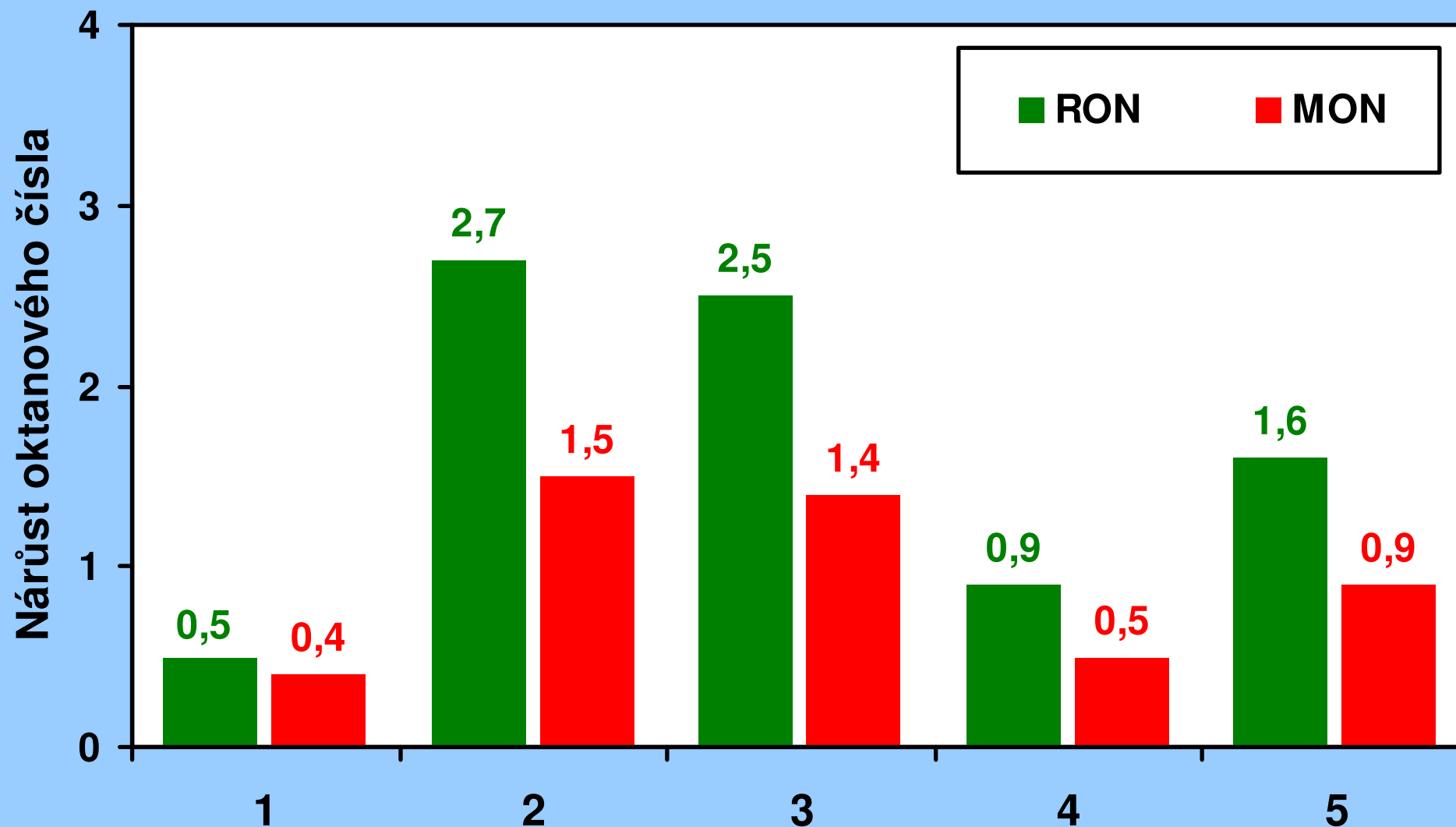
Dávkování

Parametr	1	2	3	4	5
Objem (ml)	473	325	150	350	325
Cena (Kč)	249	242	164	138	109
Dávkování (ml / litry paliva)	400/20	325/30	150/50	350/80	325/55
Obsah aditiva v palivu (% obj.)	2,0	1,1	0,3	0,4	0,6
Obsah Mn v palivu (mg·l ⁻¹)	-	68	60	7	25

Pozn.: Limit pro obsah Mn v benzínu dle ČSN EN 228: 2 mg·l⁻¹

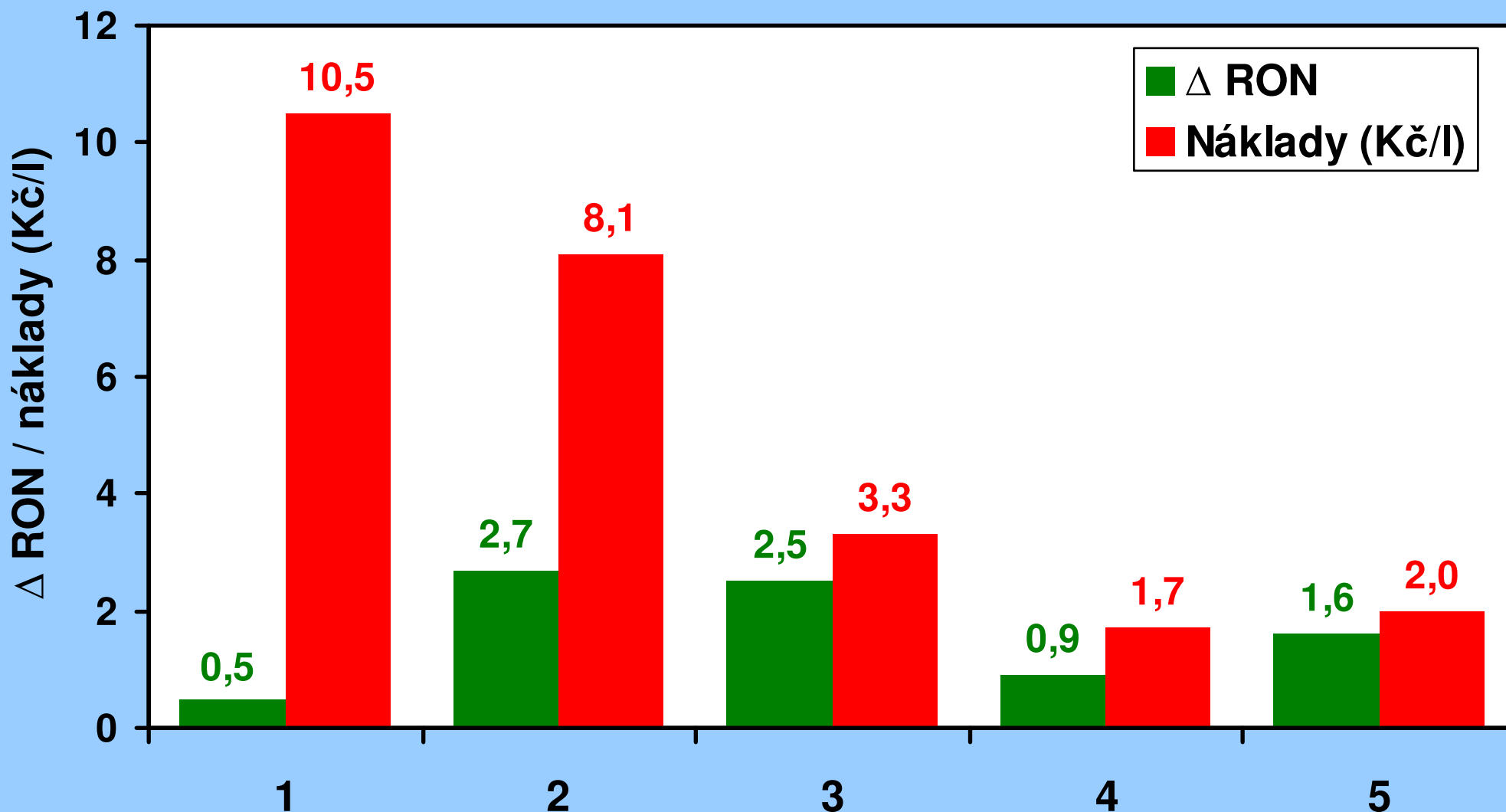
Odhad nárůstu oktanového čísla

Nárůst oktanového čísla (Δ RON) vs. náklady

Rozdíl v RON BA 95 a BA 98/100: **min. 3,0**

Rozdíl v ceně BA 95 a BA 98/100: **2 - 4 Kč/l**

ZÁVĚR

- Analyzováno 5 přísad pro zvýšení oktanového čísla:
  - **MMT** (4 přísady) + nosná kapalina (petrolej nebo nafta)
  - **isopropylalkohol/toluen** (1 přísada)
- Přísady obsahující MMT:
  - Odhad zvýšení oktanového čísla (RON): **1 až 3** jednotky
  - Náklady na aditivaci: **1,70 až 8,10** Kč
  - Obsah manganu v aditivaném palivu: **7 až 70** mg·l⁻¹
- Přísada neobsahující MMT:
  - nárůst RON **0,5** jednotky, náklady na aditivaci: **10,50** Kč („neškodné“)
- Má použití těchto aditiv smysl?

DĚKUJI ZA POZORNOST

DPF

- **TEO: 64 % olova (1920s)**
- **Ferrocen: 30 % železa (1950s)**
- **MMT: 25 % manganu (1974)**